

Prvi Izveštaj o kršenju prava građana nesrpske nacionalnosti na ličnu i imovinsku sigurnost (Izveštaj predat ministru za Pravdu Tiboru Varadiju 15.jula, prilikom prijema delegacije u sastavu: Nataša Kandić, Miladin Životić, Ilija Radulović i Nebojša Popov)

UZNEMIRAVANJE, ZASTRAŠIVANJE I NEPOSREDNO UGROŽAVANJE LIČNE I IMOVINSKE SIGURNOSTI GRADANA NESRPSKE NACIONALNOSTI

Prva iseljavanja Hrvata padaju u vreme i neposredno nakon rata u Sloveniji. Iz straha da ih mogući rat ne odvoji od dece koja su živela u Hrvatskoj, otišlo je sedam - osam porodica iz Hrtkovaca, oko dvadesetak iz Slan-kamena i poneko iz drugih sremskih naselja. Prvi iseljenici su prodavali svoje kuće i imanja a od maja meseca Hrvati, najviše iz Hrtkovaca ali iz Golubinaca, Platičeva, Nikinca) menjaju kuće i imovinu sa Srbima koji žive u delovima Hrvatske koji nisu bili obuhvaćeni ratom. Po pričama meštana iz Hrtkovaca, prvi iseljenici su po preporuci lokalnih hrvatskih vlasti (iz okoline Ivanova polja) upućivali tamošnje Srbe u Hrtkovce i pozivali svoje bivše komšije da pređu u Hrvatsku. Ovim putem je otišlo i došlo nekoliko porodica.

Nezavisno od nacionalne pripadnosti, stanovnici Hrtkovaca, Golubinaca, Rume, Platičeva i Nikinaca uredno su se odazivali na vojne pozive JNA. Samo iz Hrtkovaca bilo je oko 350 učesnika rata, sa statusom dobrovoljaca. Izbeglice iz ratnih zona primane su u porodična domaćinstva a "gastarbajteri" su smeštali porodice u nekorišćene kuće. Do prvog maja 1992. godine u Hrtkovcima je bilo oko 500 izbegličkih porodica. Od tada se pojačava pritisak na sva sela naseljena pretežno Hrvatima. Prema grubim procenama u Hrtkovce se doselilo još 800 porodica, u Golubince oko 400 porodica a u Rumu oko 10.000 izbegličkih porodica. Najviše iz okoline Podravske Slatine, Grubišnog polja, sa područja Bilogore, Papuka, Psunja, Virovitice i Bosanskog Broda. Prema nekim podacima, veći deo ovih izbeglica je bio smešten u Iloku i okolnim hrvatskim selima koja su ostala prazna nakon odlaska konvoja civila u oktobru mesecu 1991. godine. Podaci o povećanom pritisku na mešovita naselja od maja meseca ukazuju da se radilo o organizovanom dolasku, često i u upadu 200-300 izbeglica.

Početkom maja (6.maja) osnovan je odbor Srpske radikalne stranke u Hrtkovcima. Na skupu, koji je okupio veliki broj izbeglica, govorio je predsednik Vojislav Šešelj. Najavio je raseljavanje svih Hrvata "koji su nešto zgrešili" a izabrani sekretar stranke Žilić (izbeglica iz Zagreba) pročitao je spisak prvih sedamnaest koji treba da odu iz sela, spisak rukovodilaca preduzeća koje treba smeniti i spisak predstavnika mesne vlasti koje treba zameniti "pravim" Srbima. Vremenom je posao u vezi sa kriterijumima za proterivanje prešao u nadležnost Ostoje Sibinčić, koji se javlja kao predstavnik nove vlasti i zastupnik interesa Srba koji su se borili za srpstvo. U prisustvu većeg broja domaćih i stranih novinara, objavio je ko sve treba da ode iz Hrtkovaca: treba da odu svi Hrvati, Mađari i nesretni Srbi koji se ne slažu sa demokratskim postulatima Srbije, svi ustašoidni Hrvati koji imaju decu u Austriji, Nemačkoj ili nekoj drugoj zemlji, svi Hrvati koji

su pristalice ili su članovi Demokratske zajednice vojvođanskih Hrvata, svi oni koji se nisu javno ogradili od Tuđmanove politike i svi nesretni Srbi koji štite ustašoidne Hrvate.

Do prvog juna odselilo se 40 porodica iz Hrtkovaca, gotovo svi sa prvog spiska a do 15.jula još oko 300 porodica. Iz Golubinaca je otišlo 120 porodica. Za sve slučajeve preseljavanja važi ista procedura.U selu se pojavljuju nepoznati ljudi, najpre u trojkama,obilaze određene kuće, raspituju se za zamenu i preporučuju svoju imovinu i imovinu drugih koji su ih ovlastili da to čine. U Golubincima svraćaju u Mesnu zajednicu i pozivaju se na Ostoju Sibinčića iz Hrtkovaca i Trivu Ivković iz Novog Sada, za kojeg mnoge izbeglice kažu da je lični poverenik Mihalja Kertesa i da se angažuje u ime organa srpskih vlasti.Telefonske pretnje, leci preteče sadržine i javne prozivke utiču da ljudi donose odluke o zameni imovine.Sklapaju se ugovori i na neviđeno, kao što je slučaj seljaka iz okoline Slavonske Požege koji je stigao u već useljenu kuću.Prema zapažanjima meštana iz Hrtkovaca i Golubinaca, posebnu vrstu izbeglica čine oni koji dolaze u većim grupama(30-50 ljudi koji imaju i oružje),najčešće stižu preko polja , bez kucanja ulaze u kuće, nude pripremljene papire o zameni i prenosu imovine i prete fizičkim izbacivanjem . Na ovaj način petnaestak porodica iz Hrtkovaca i četiri iz Golubinaca je fizičkim putem izbačeno na ulicu.Dogodilo se to porodici Pakić koja ima teško bolesno dete.Evidentirana su šest slučajeva fizičkog maltretiranja: ženi iz Golubinaca razbili su glavu, lečena je u bolnici a Mađara iz Hrtkovaca su pretukli štapovima.Nepoznati ljudi, za koje je utvrđeno da su izbeglice smeštene u Smederevu i Sremskoj Mitrovici, ubili su krajem juna na svirep način Milana Štefanca,Hrvata iz Hrtkovaca koji je u svoju kuću primio četiri izbeglice.

Sva ova zbivanja u Hrtkovcima su poznata javnosti.Veća grupa beogradskih intelektualaca, okupljenih u Civilnom pokretu otpora i u Beogradskom krugu, dva puta je tokom juna razgovarala sa meštanima i izbeglicama u Hrtkovcima. U cilju obaveštavanja javnosti o ugrožavanju prava Hrvata i Mađara na imovinsku i ličnu sigurnost,sedam puta su organizovane konferencije za štampu u Hrtkovcima i jednom u Golubincima. Svako angažovanje na zaštiti ljudskih prava građana nesrpske nacionalnosti izbeglice su primale kao izdajstvo "srpske stvari".Na pritisak javnosti predstavnici vojvođanskih i republičkih organa vlasti reagovali su davanjem protivrečnih izjava:" reč je o pojedinačnim incidentima, sele se oni koji žele da se presele i sve će se učiniti da se spreči iseljavanje pod pritiskom ".Do smanjenja tenzija i nešto veće sigurnosti Hrvata i Mađara došlo je nakon postavljanja republičke milicije na prilazima u Hrtkovcima i neposrednog angažovanja organa reda u slučajevima fizičkog izbacivanja vlasnika iz kuća.Vraćene su četiri porodice u svoje kuće.Prema najnovijim podacima sa terena, izgleda da je republička milicija iz Hrtkovaca povučena i da je tu opet milicija iz Rume i Sremske Mitrovice u koju meštani nemaju poverenja.U Golubincima se može čuti da ima slučajeva dosluha milicije i izbeglica.

Da stvari idu logikom zaoštavanja odnosa najbolje se vidi na primeru nasilne izmene civilne mesne vlasti, naziva ulica, civilnih javnih ustanova i naziva mesta.U Hrtkovcima su ti poslovi završeni iako je Skupština opštine Ruma predložila redovnu

proceduru za sve te nove inicijative. U Golubincima je propao pokušaj izbora nove izbegličke vlasti ali je evidentno nepoverenje stanovnika u organe vlasti: izmešano stanovništvo se "samoorganizovalo", imaju dogovor da se pucnjem obaveštavaju o noćnim posetiocima i o pristalicama nasilne zamene imovine.

Podaci o neposrednom ugrožavanju građana nesrpske nacionalnosti su evidentirani u Rumi, naselju Breg, Sremskoj Mitrovici i u Beogradu. Oko 50 Beograđana nesrpske nacionalnosti je izloženo telefonskim pretnjama i fizičkom maltretiranju izbegličkih grupa koje se pozivaju na Srpsku radikalnu stranku i organizaciju "Sveti Dorđe".

Problem izbeglica i izgnanika iz ratnih zona je problem koji se mora rešavati u institucijama vlasti. Problem iseljavanja pod pritiskom, ugrožavanje lične i imovinske sigurnosti građana se takođe mora naći na dnevnom redu najviših organa vlasti. Javnost očekuje od vlasti da utvrdi činjeničko stanje u vezi sa ovim pojavama i da javno iznese podatke o tome koliko je tačno da sa proterivanjem i maltretiranjem građana nesrpske nacionalnosti neposredno bave organizacije SRS(Srpski četnički pokret), Solidarnost i Sveti Dorđe i koliko je tačno da iza "etničkog čišćenja" u vojvođanskim naseljima stoje Mihalj Kertes i Vojislav Šešelj.

Podatke pripremila istraživanjem na terenu
Nataša Kandić